

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

**Пояснювальна записка
до кваліфікаційної роботи магістра
на тему**

**ПЕЙЗАЖ «МІЙ КИЇВ». МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ
ПЕРШОГО КУРСУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕЙЗАЖНОГО
ЖИВОПІСУ**

*Текст містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело*

Виконала: Бусько Ольга Петрівна, студентка
2 курсу, групи 20 мгом
спеціальності 023 Образотворче
мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація

Керівник: Сова О. С., кандидат педагогічних
наук, доцент кафедри образотворчого
мистецтва Українського державного
університету імені
Михайла Драгоманова

Рецензент: Руденко А. А., доктор педагогічних
наук, професор кафедри дизайну
Інституту комп'ютерно-
інформаційних технологій та дизайну
Міжрегіональної академії управління
персоналом

КИЇВ 2023

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Педагогічний факультет

Кафедра образотворчого мистецтва

Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр

Напрямок підготовки 02 Культура і мистецтво

Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Бусько Ольга Петрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи (проекту) "Пейзаж «Мій Київ». Методика навчання студентів першого курсу закладів вищої освіти пейзажного живопису"

керівник роботи (проекту) Сова О. С. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом від " 26 " жовтня 2022 року № 4

2. Строк подання студентом роботи (проекту) 30 листопада 2023 року

3. Вихідні дані до роботи (проекту)

Створити композицію: Пейзаж "Мій Київ". Завдання видані на весь період його виконання.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

- 1) дослідити історію виникнення пейзажного живопису;
- 2) проаналізувати творчий внесок згідно з обраною за темою дослідження;
- 3) розглянути педагогічну літературу з питань навчання пейзажного живопису, визначити основні принципи та методи;
- 4) створити авторську композицію, проаналізувати її ідею та сюжет;
- 5) запропонувати методи та форми навчання пейзажної композиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Полотно, олійні фарби, ескізи

6. Консультанти розділів роботи (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Теоретична частина проекту	Сова О.С., кандидат пед. наук, доцент кафедри обр. мист.	26.10.2022 <i>О.С. Сова</i>	30.11.2023 <i>О.С. Сова</i>
Творча частина проекту	Труш В. М., старший викладач кафедри обр. мист.	26.10.2022 <i>В.М. Труш</i>	30.11.2023 <i>В.М. Труш</i>

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи	вересень 2022 р.	викон.
2.	Збір теоретичного, практичного та творчого матеріалу до кваліфікаційної роботи	жовтень - листопад 2022 р.	викон.
3.	Затвердження ескізів кваліфікаційної роботи	грудень 2022 р.	викон.
4.	Творча робота над кваліфікаційної роботи	січень - жовтень 2023 р.	викон.
5.	Формулювання висновків кваліфікаційної роботи	листопад 2023 р.	викон.
6.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	листопад 2023 р.	невикон. <i>О.С. Сова</i>

7. Дата видачі завдання 26 жовтня 2022 р.

Студент

Бусько О. П.
(підпис)Бусько О. П.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи (проекту)

О.С. Сова
(підпис)Сова О. С. кандидат пед. наук,
доцент кафедри обр. мист.

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

ПОДАННЯ
ГОЛОВІ КОМІСІЇ ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУ

Направляється студент Бусько Ольга Петрівна

(прізвище та ініціали)

до захисту кваліфікаційної роботи (проекту)

за напрямом підготовки 02 Культура і мистецтво

спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

на тему: «Пейзаж «Мій Київ». Методика навчання студентів першого курсу закладів

вищої освіти пейзажного живопису».

Кваліфікаційна робота Бусько Ольга Петрівна захищена.

Декан Факультету _____ проф. Тарас ОЛЕФІРЕНКО

Довідка про успішність

Бусько Ольга Петрівна

(прізвище та ініціали студента)

за період навчання на педагогічному факультеті з 2022 року до 2023 року повністю виконав навчальний план за напрямом підготовки, спеціальністю з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно 47,4%, добре 47,4%, задовільно 5,3%;

шкалою ECTS: A 47,4%; B 31,6%; C 15,8%; D 0%; E 5,3%.

Секретар факультету

А. С. Сидоренко А. С. Сидоренко Л. О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Студент (ка)

Бусько О. П. старшо працювала
Учотого в цього року. Проте не
було виско завершено кваліфікаційну
зачиску відносно порушення кваліфікаційного
закону (протокол № 6 від 24 жовтня 2023)
Проте хдг і з зазначеною робота виконана
в певній обсязі

Керівник роботи (проект)

О. Ш.
(підпис)

"23" жовтня 2023 року

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу (проект)

Кваліфікаційну роботу розглянуто.

Студент Бусько Ольга Петрівна
(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даного проекту в комісії підсумкової атестації.

Завідувач кафедри

образотворчого мистецтва

О. Ш.

професор О.Л Шевнюк

ВІДГУК НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Бусько Ольги Петрівни

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

ОКР магістр

Тема дипломної роботи Пейзаж «Мій Київ». Методика навчання студентів першого курсу закладів вищої освіти пейзажного живопису

Матеріали полотно, олія

1. **Актуальність теми** Навчання пейзажного живопису саме з першого курсу є актуальною проблемою, так як саме на початку опанування знань, вмінь і навичок з відтворення оточуючого світу потрібно закладати міцний фундамент. Дипломантка розширила та доповнила методику навчання студентів пейзажного живопису, що стало провідним завданням її кваліфікаційної роботи.

2. **Позитивні якості роботи** Студентка Бусько О. П. створила завершений мистецький твір – пейзажну композицію «Мій Київ», який підтверджує професійне володіння дипломанткою технікою олійного живопису та вмілого втілення знань з перспективи, композиції та кольорознавства. Було досліджено світову мистецьку спадщину за обраною темою. В теоретичній частині розроблено систему завдань для навчання студентів першого курсу пейзажного живопису

3. **Практична цінність висновків і рекомендацій** У методичній частині кваліфікаційної роботи дипломантка продемонструвала обізнаність щодо різних підходів до навчання студентів закладів вищої художньої освіти пейзажного живопису та доповнила існуючий методичний інструментарій завданнями для першого курсу. Запропонована авторська методика була апробована та висвітлена у науковій статті.

4. **Наявність недоліків** Теоретична частина роботи була виконана із запізненням та порушенням термінів календарного плану. У творчій частині кваліфікаційної роботи є певні невідповідності у відтворенні освітлення в пейзажі, не враховано вплив рефлексів від неба на

архітектурні об'єкти, присутні деякі порушення в лінійній перспективі та певна неузгодженість просторових планів між собою. Проте ці недоліки не є суттєвими й не впливають на загальне позитивне враження від створеної пейзажної композиції.

4. Загальна оцінка роботи Кваліфікаційна робота заслуговує позитивної оцінки

Науковий керівник Кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва Українського Державного Університету імені Михайла Драгоманова

Сова Ольга Сергіївна
(прізвище, ініціали)

« 05 » грудня 2023 р.

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

Бусько Ольги Петрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

зі спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація

ОКР магістр

Тема дипломної роботи: «ПЕЙЗАЖ «МІЙ КИЇВ». МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ЗАКЛАДІВ ВІЩОЇ ОСВІТИ ПЕЙЗАЖНОГО
ЖИВОПІСУ»

1. Висновок про ступінь відповідності.

Виконана робота демонструє задовільний професійний рівень і відповідає вимогам кваліфікації магістра за профільною спеціальністю. Поставлені проблема дослідження, мета та завдання вдало вирішені, а висновки дозволяють чітко зрозуміти основні результати, що відображено у дипломній записці.

Студенткою були вдало запропоновані навчальні завдання, принципи навчання та ефективні методи. Вражає творчий підхід до створення пейзажу «Мій Київ» у техніці олійного живопису на полотні

2. Перелік позитивних якостей роботи (з виділенням елементів творчості).

Робота відзначається глибоким вивченням питань, пов'язаних з методикою навчання пейзажного живопису. Студентка продемонструвала високий рівень розуміння предмету та вміння систематизувати інформацію. Робота містить рекомендації щодо цікавих навчальних завдань, які можуть підвищити інтерес та активність студентів під час вивчення методики пейзажного живопису.

Творчий підхід до створення пейзажу «Мій Київ» дозволив студентці висловити своє бачення та індивідуальний стиль.

3. Перелік основних недоліків роботи.

Деякі з висновків можуть виглядати неоднозначними або потребують додаткового пояснення. У роботі присутні незначні синтаксичні та стилістичні помилки.

У практичній роботі деякі частини твору потребують більше деталей чи уваги до дрібниць для створення більш глибокого враження.

4. Загальна оцінка роботи.

Робота заслуговує на позитивну оцінку.

5. Висновок про можливість приєвнесіння випускнику кваліфікації.

Магістерська робота Бусько Ольги може бути представлено до захисту, а студентка заслуговує приєвнесіння освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор кафедри дизайну Інституту комп'ютерно-інформаційних технологій та дизайну Міжрегіональної академії управління персоналом

(підпис роботи та посала керівника)

04.12.2023 р.

Руденко Алла Андріївна
(підпис, П.І.Б. рецензента)

Довідка
про результати антиплагіатної перевірки магістерської роботи

Комісією з академічної етики педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова здійснено перевірку магістерської роботи на тему: ПЕЙЗАЖ «МІЙ КИЇВ». МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕЙЗАЖНОГО ЖИВОПИСУ

студентки (та) 2 курсу спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація Бусько Ольги Петрівни щодо дотримання норм академічної етики.

За результатами аналізу роботи та аналізу звіту подібності, який було згенеровано системою виявлення збігів/ідентичності/схожості компанії UNICHECK, комісія дійшла до наступного висновку (*вибрати один з варіантів*):

1) Комісією не виявлено академічного плагіату. Дана магістерська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

2) *Комісією частково виявлені текстові записки – 5,05%, а саме загальноживані слова та стандартизовані складові оформлення документа. Дана магістерська робота може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.*

3) Комісією виявлено академічний плагіат (обґрунтування факту академічного плагіату додається). Дана магістерська робота не може бути допущена до захисту на засіданні Екзаменаційної Комісії.

4) Інше

Голова комісії

Секретар комісії

Дата 06.12.2023р.

Матвієнко О.В.

Шулігіна Р.А.

Ім'я користувача:
Матаїско Олена Валеріївна

Дата перевірки:
26.11.2023 22:07:32 EET

Дата звіту:
26.11.2023 22:13:58 EET

ID перевірки:
1015942939

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
95448

Назва документа: Бусько

Кількість сторінок: 38 Кількість слів: 8100 Кількість символів: 62228 Розмір файлу: 60.69 KB ID файлу: 1015617472

5.05% Схожість

Найбільша схожість: 1.1% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1000709667)

4.35% Джерела з Інтернету

320

Сторінка 40

3.33% Джерела з Бібліотеки

68

Сторінка 42

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнено

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнено

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

2

Головна Створити Пошук

99

×

Інші ідеї

Abstract City landscape Impasto ...
Etsy

helen warlow on Twitter

HGTV Home Town Season 4
Select or enter

Original Seascape Painting by Ma...

Google

Завантажити

Пошук

Знайти джерело зображення

Пошук Текст Перекладач

Андріївський узвіз
Визначна вулиця

Jose Art Gallery
Картина «Київ. Андріївський...»

artbox.kiev.ua
Купити картину «Вид с Замковой...»

LiveInternet
Андреевский спуск в живописи.....

Межрегиональ...
» МСП: стихи....

Чи були ці результати корисними? Так Ні

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ПЕЙЗАЖНОГО ЖИВОПИСУ	7
1.1. Історія становлення пейзажного живопису	7
1.2. Аналіз прототипів та джерел натхнення до авторської композиції	14
1.3. Творчий і композиційний пошук авторської композиції «Мій Київ»	16
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕЙЗАЖНОГО ЖИВОПИСУ	19
2.1. Огляд методик навчання пейзажного живопису	19
2.2. Методика викладання пейзажного живопису студентам першого курсу	27
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36
ДОДАТКИ	39

ВСТУП

Актуальність теми. Першочергове завдання вищої художньої освіти полягає не тільки у розвитку нестандартного бачення студентів, вміння сприймати та зображувати красу навколишнього світу, але й у необхідності сформувати у майбутніх митців вміння відтворювати на папері власні враження, настрої, емоції. Підготовка студентів у закладах вищої художньої освіти зазвичай поєднує традиції академічної мистецької школи та сучасні методичні розробки і новації.

Навчання академічного живопису та рисунку є основою всіх освітніх програм по підготовці художників в українських вишах, так як тільки ґрунтовне володіння всіма виражальними засобами образотворення зможуть підготувати сучасного самобутнього митця, який буде конкурентоспроможний і затребуваний на ринку праці. Тому так важливо переглядати і оновлювати методичний інструментарій, розробляти інноваційні методики, шукати нові підходи до навчання студентів основам образотворчого мистецтва. Все зазначене відноситься і до опанування молодими художниками пейзажного живопису під час навчання у закладах вищої освіти, що в свою чергу вимагає пошуку нових методичних підходів до реалізації цього завдання.

Пейзажний живопис завжди був популярним серед інших жанрів, так як відтворення природи, дослідження її мінливості, чарівної краси, приваблювало митців у всі часи. В історію розвитку пейзажного живопису значний внесок зробили видатні художники такі як Іван Айвазовський, Леонардо да Вінчі, Вінсент ван Гог, Джон Констебл, Архип Куїнджі, Клод Лоррен, Клод Моне, Тарас Шевченко та інші. У їхніх творах бачимо не тільки живописну технічну майстерність, але й покладені в основу теоретичні знання з композиції, колористики, лінійної та повітряної перспективи.

Аналізуючи мистецтвознавчу, методичну та педагогічну літературу за темою кваліфікаційної роботи бачимо, що розкривають деталі методики

навчання студентів живопису, зокрема пейзажного, такі науковці як Н. Дігтяр [8], І. Мельничук [13], І. Руденко [14], Ю. Скаканді [16], О. Сова [17, 18], О. Шевнюк [21] та інші. Дослідження зазначених художників і педагогів присвячені проблемам фахової підготовки студентів у мистецьких закладах вищої освіти та висвітлюють теоретичні й методичні основи навчання образотворчого мистецтва.

Проведений аналіз теоретико-наукових джерел за темою дослідження показав, що деякі аспекти початкового навчання студентів пейзажного живопису недостатньо розкриті. Саме це вплинуло на вибір теми кваліфікаційної роботи: «Пейзаж «Мій Київ» та методика навчання студентів першого курсу закладів вищої освіти пейзажного живопису». Навчання основам пейзажного живопису студентів починаючи саме з першого курсу є особливо важливим, оскільки це дає їм можливість отримати базові теоретичні знання та закласти підґрунтя вмінням і навичкам, що стануть поштовхом для подальшого розвитку їх як художників.

Мета дослідження – доповнити методику навчання студентів першого курсу закладів вищої освіти пейзажного живопису; створити авторську композицію «Мій Київ», а також обґрунтувати її ідею та спосіб реалізації.

Завдання дослідження:

- простежити історію виникнення пейзажного живопису;
- розглянути художній доробок за темою кваліфікаційної роботи;
- створити авторську композицію «Мій Київ», проаналізувати її ідею та сюжет;
- проаналізувати наукову літературу з питань навчання пейзажного живопису, визначити основні принципи та підходи;
- доповнити методику навчання студентів першого курсу пейзажного живопису.

Об'єктом дослідження навчання студентів закладів вищої освіти пейзажного живопису.

Предмет дослідження методика навчання студентів першого курсу закладів вищої освіти пейзажного живопису.

Для вирішення завдань дослідження застосовувалися такі теоретичні й емпіричні **методи**:

- *аналітичний* – для аналізу, синтезу, узагальнення мистецтвознавчих, наукових, методичних та педагогічних джерел, що стосуються питань історичного розвитку пейзажного жанру, навчання студентів на пленері, особливостей створення пейзажних композицій;

- *класифікація, систематизація та узагальнення* – для формулювання сутності та змісту навчання пейзажного живопису студентів закладів вищої художньої освіти;

- *системно-структурний* – для виокремлення методів навчання студентів першого курсу живопису пейзажів;

- *спостереження* – для визначення ефективності розробленої методики;

- *аналіз творчих робіт студентів* – для перевірки результативності запропонованих навчальних завдань.

Наукова новизна дослідження:

- уточнено мету і зміст навчання пейзажного живопису;
- доповнено методику викладання пейзажного живопису для студентів першого курсу закладів вищої художньої освіти;
- розроблено практичні завдання з навчання студентів першого курсу пейзажного живопису;
- подальшого розвитку набули уявлення про навчання пейзажного живопису з закладах вищої освіти.

Практичне значення одержаних результатів полягає у підборі сучасних методів навчання студентів першого курсу пейзажного живопису, що сприяють покращенню їх фахової компетентності, за рахунок впровадження в навчальний процес запропонованих практичних завдань. Матеріали дослідження можуть бути корисні для мистецтвознавців та дослідників образотворчого мистецтва, які цікавляться історією та розвитком пейзажного живопису. Розроблена авторська методика може бути ефективно використана на заняттях з пленеру, та пейзажного живопису у художніх закладах вищої освіти; курсах підвищення кваліфікації художників-педагогів; для збагачення методичного фонду.

Матеріали кваліфікаційної роботи були опубліковані в науковій статті автора:

Бусько О.П. Формування креативності у студентів першого курсу закладів вищої освіти у процесі навчання пейзажного живопису. *Педагогічна освіта: здобутки, проблеми, перспективи*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Вінниця 12-13 травня 2023р.). Одеса: видавництво “Молодий вчений”, 2023. С. 48-51 (Додаток А).

Апробовано результати дослідження у виступі автора на ІХ Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції:

“Теоретико-методологічні аспекти мистецтвої освіти: здобутки, проблеми та перспективи”, місто Умань, 23-24 листопада 2022 року (Додаток Б)

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ПЕЙЗАЖНОГО ЖИВОПИСУ

1.1. Історія становлення пейзажного живопису

Пейзаж (французькою “paysage” від paus- країна, місцевість) - жанр образотворчого мистецтва,, в якому основною темою зображення є природа [11]. У пейзажу міститься відтворення реальних або уявних видів природи, архітектурних об'єктів та міст.

Історія пейзажного живопису має свій корінь у віддаленій давнині, коли наші далекі предки розпочали прикрашати стіни своїх печер першими малюнками, що зображували озера, річки і дерева. В пустелі Сахара були виявлені малюнки із зображенням сцен полювання та скачок. Крім невеликих статуй тварин і людей, античний художник схематично змалював простий пейзаж, який не дозволяє визначити місце дії [3, с.10].

У давньогрецькому та давньоримському мистецтві пейзаж використовувався як декоративний фон для інших образів, таких як фігури людей чи божественних істот. У Давньому Єгипті впроваджували образи природи в образах, які стосувалися подій, таких як жнива, полювання та риболовля. Детальне зображення природи не було основною метою мистецтва того періоду [5].

Пейзаж, як самостійний жанр в образотворчого мистецтва, виник наприкінці XVI – на початку XVII ст., коли люди глибоко відчували свою єдність із природою [5]. Виникнення жанру пейзажного живопису як самостійної категорії мистецтва сталося в період Відродження та Бароко, призначений в історії мистецтва відзначився вражаючими досягненнями у цьому напрямку.

Під час Ренесансу художники почали активніше вивчати та втілювати в мистецтво природу та пейзажі як самостійний об'єкт. Цей період

характеризувався зростаючим зацікавленням у спостереженні та відтворенні природних елементів, геометричних форм та принципів перспективи. У період Бароко живопис пейзажів отримав додатковий імпульс до розвитку та процвітання.

Великі майстри пейзажного живопису в Ренесансі та Бароко були Леонардо да Вінчі, Клод Лоррен, Сальватор Роза. Леонардо да Вінчі вивчав природу та розробив нові методи для передачі природи на полотні [11]. Його пейзажи вражають своєю вишуканістю та унікальністю. Клод Лоррен славився створенням ідеалізованих пейзажів, в яких він віртуозно передавав атмосферу та гру світла. Вважається, що він був одним з перших художників, які визначили пейзаж як самостійний жанр. Сальватор Роза вирізнявся своєю темрявою та драматичною інтерпретацією природи, а його ландшафти часто вражали темами боротьби та пригод.

У Відродженні та Бароко розвиток перспективи та технічних аспектів важливо вплинув на пейзажний живопис. Художники почали використовувати більш складні методи передачі глибини і простору на полотні, включаючи лінійну та матеріальну перспективу. Вони досліджували вплив світла на пейзажі та використовували тоновані кольори для створення атмосфери та настрою.

У XIX столітті настала епоха розквіту реалістичного пейзажу, коли природу стали зображувати точно такою, як вона є в реальному світі. Це не випадково, що найширше визнання отримали митці-пейзажисти, які найкращим чином передали і відобразили загальні уявлення народу про природу і її неймовірність [5].

Романтизм в мистецтві, включаючи пейзажний живопис, був періодом інтенсивних почуттів, емоційної виразності та відображення духовних ідеалів. Романтичні художники ставили акцент на виразність та емоційну насиченість своїх пейзажів. Відомими представниками романтизму в пейзажному живопису були Каспар Давид Фрідріх та Вільям Тернер.

Німецький художник Каспар Давид Фрідріх вважається одним із ключових представників романтичного пейзажного живопису. Його твори, такі як "Чернець біля моря" або Крейдяні скелі на острові Рюген", відомі своєю драматичністю та відображенням духовних моментів у природі [11]. Англійський художник Тернер став відомим своїми емоційно насиченими пейзажами, які вразили глядачів своєю барвистістю та світловими ефектами. Він великою мірою вплинув на розвиток імпресіонізму.

Імпресіоністи глибоко вивчали та втілювали в своїх творах вплив світла. Застосовуючи насичені кольори та різноманітні світлові ефекти, вони намагалися показати, як світло взаємодіє з об'єктами та оточуючою природою в різні періоди дня та за різних атмосферних умов. Їхня мета полягала не лише в передачі зовнішнього вигляду природи, але й у відтворенні настрою, який вона створює в конкретний момент. Творчий процес імпресіоністів розгортався на відкритому повітрі, де вони старалися зафіксувати ефект миттєвого змінення світла та кольорів. Художники активно використовували яскраві фарби, короткі та виразні мазки, надаючи своїм роботам більше емоційної насиченості.

Сучасне використання пейзажу часто полягає у використанні його для вираження думок і настроїв художника. Однак, реалістичні краєвиди все ще користуються популярністю у соціумі. Український пейзажний живопис віддавав шану європейському мистецтву у своєму розвитку, і найвидатніші твори українських пейзажистів стали невід'ємною складовою національної скарбниці образотворчого мистецтва [12, с. 5].

Розвиток пейзажного живопису в Україні має глибокі корені, і його важливими моментами є творчість Т. Шевченка, зокрема, його серія "Мальовнича Україна". Розквіт цього жанру відбувся в кінці XIX століття. Визначеними художниками, які передали красу України у своїх творах, були С. Васильківський та П. Левченко. Кращі традиції реалістичного пейзажного мистецтва були продовжені іншими видатними українськими митцями, такими як С. Шишко, Т. Яблонська, І. Бокшай і інші. Пейзажні картини можуть

збагатити людський дух завдяки своїм естетичним ефектам. декорації, важливе значення має передача характеру природи, в якій зображено емоційне ставлення митця до природи. як засіб виховання любові до рідного краю [5].

Естетичні аспекти пейзажу визначаються періодом, у якому створено твір, його стилем і жанром. Відповідно до художнього напрямку, до якого належить твір, пейзажи можуть бути різними, такими як класичні, сентиментальні, романтичні, реалістичні, імпресіоністичні та інші.

Існують типи пейзажів: статичні і динамічні. За тематикою пейзажі можуть бути мариністичними, урбаністичними, індустріальними, лісовими, степовими та іншими. Візуальне представлення пейзажу сприяє розвитку естетичних почуттів, навчає спостерігати за дійсністю, знаходити красу в звичайних деталях і виділяти характерні особливості [8].

Один із ключових аспектів успішного створення пейзажу - це композиція та структура зображення. Композиція - це організація елементів на полотні таким чином, щоб створити гармонійну та виразну композицію. У пейзажному живописі композиція означає вибір місця, розташування, розмір та взаємозв'язок об'єктів природи на полотні [22].

Композиція в пейзажному живописі виконує кілька важливих ролей: організація об'єктів, створення балансу, виразність та настроїв. Композиція допомагає впорядковувати елементи пейзажу та робить їх більш зрозумілими для глядача. Вона визначає, де розташовані головні об'єкти та як вони пов'язані між собою. Композиція допомагає досягти балансу між різними елементами пейзажу. Вона визначає, як різні об'єкти взаємодіють між собою та розміщені на полотні, щоб створити відчуття рівноваги та гармонії.

Структура пейзажу визначається основними елементами, з яких він складається. Це включає в себе горизонтальні та вертикальні лінії, форми, кольори, текстури, плани тощо. Структура є фундаментом, на якому будується композиція. Взаємодія композиції та структури - це важливий аспект пейзажного

живопису. Композиція визначає, як структурні елементи розташовані на полотні [22]. Вона допомагає структурі виражати певні ідеї та емоції. Спільна робота цих двох аспектів створює гармонійне та виразне зображення природи.

В мистецькій практиці загалом відомо, що будь-яка композиція розпочинається з натурних замальовок та етюдів. Ця засада також має відношення до створення пейзажів. Для успішного компоновання елементів композиції студентам слід спочатку працювати над "мікропейзажами" - невеликими природними об'єктами, які допоможуть їм у майбутньому створювати завершені пейзажні композиції. До таких об'єктів відносяться квіти, листя, гілки дерев, пеньки, а також деталі архітектури, такі як вікна, двері, частини стін і т. д. Ці невеликі природні форми можуть бути відображені як графічні ескізи або живописні етюди. Графічні наближення допомагають студентам виділити головні аспекти в пейзажі та експериментувати з лініями та штрихами для створення композиції [8].

Однією з ключових складових пейзажного живопису є використання кольору. Кольорова гама не лише відтворює природну красу, але й впливає на емоційне сприйняття картини. Кожний колір має свою символіку та може викликати різні емоції у глядачів. Наприклад, теплі тони, такі як червоний та жовтий, можуть створювати відчуття тепла і комфорту, тоді як холодні тони, такі як синій та зелений, можуть передавати спокій та свіжість.

Майстерність у використанні кольору передбачає вміння точно передавати природні кольори та використовувати контраст, щоб зробити картину виразнішою. Багато художників застосовують природні кольори для максимально точного відтворення об'єктів у пейзажах, створюючи тим самим реалістичні зображення. Використання контрастних кольорів може призводити до більшої виразності та динаміки в картині. Наприклад, художники часто експлуатують контраст між теплими та холодними кольорами для посилення враження від пейзажу. Живопис розвиває у студентів відчуття для кольору, допомагаючи розрізнити найдрібніші відтінки та кольорові нюанси. Це сприяє

підсвідомому навчанню, особливо у вивченні пейзажної композиції, де ретельне спостереження за природою є ключовим елементом тривалої практики.

Кольори можуть впливати на сприйняття пейзажу різними способами: відчуття глибини і простору та емоційний вплив. Теплі кольори можуть виглядати ближчими, тоді як холодні кольори можуть надавати відчуття далеких відстаней. Кольори можуть викликати різні емоції. Наприклад, червоний може надавати картині енергійності, тоді як сірий може створювати враження меланхолії та спокою.

Багато великих майстрів пейзажного живопису, такі як Клод Моне, Вінсент ван Гог, Каміль Піссарро та інші, використовували кольорову гаму для створення неперевершених шедеврів. Кожен з них мав свій власний стиль та підхід до використання кольору [8].

У природі кольори об'єднуються і гармонізуються в просторі, навіть найяскравіші і виразні фарби. Тому несумнівно можна стверджувати, що природа є найкращим вчителем для молодого художника, а плернерна робота на відкритому повітрі - це найбільш ефективний художній майстерня [8].

Світло та тінь - одні з найважливіших елементів в образотворчому мистецтві, включаючи пейзажний живопис. Вони визначають форму, глибину та атмосферність пейзажу, надають об'єм та реалізм зображенням.

Світло та тінь - це ключові аспекти, які допомагають передати реалізм та виразність в пейзажному живопису. Вони впливають на форму, текстуру та колір об'єктів у пейзажі, а також створюють відчуття глибини та тривимірності. Художники враховують, де розташовані джерела світла в пейзажі, такі як сонце, місяць, ліхтарі, для того, щоб визначити напрям світла та тіні. Світло може впливати на форму об'єктів у пейзажі. Наприклад, відображення світла на поверхні води може створювати розсіяний блиск, а тінь від дерева може надавати форми та об'єму. Тіні можуть бути різних видів, включаючи жорсткі тіні, м'які

тіні, довгі тіні, кругові тіні тощо. Вони створюються в залежності від форми та розміру джерела світла.

У пейзажах часто можна відзначити тіні на природних об'єктах, таких як гори, дерева чи будівлі. Атмосферні умови, такі як туман, дим або вологість, можуть впливати на спосіб розсіювання світла та призводити до менш виражених тіней, що створює враження м'якості та атмосферності. Зміна кольорового тону світла від сонця протягом дня також впливає на колір та настрої пейзажу. Художники вдаються до використання світла та тіні для створення різноманітних ефектів та атмосфер в пейзажному живопису. Вони можуть акцентувати увагу на основних об'єктах, формувати глибину та простір, передавати реалістичність або, навпаки, абстракцію.

У природі предмети, що перебувають ближче до нас, вимагають більшої уваги та деталізації у зображенні, тобто їх слід відтворювати насиченіше та більш чітко. Проте в мистецтві пейзажу важливим є не лише змістовий аспект композиції, але також просторовий і пластичний підхід до неї, здатність художника передавати тривимірність природи. Оскільки природа вразить нас своєю красою, різноманіттям кольорів і відтінків, студент повинен вміло вибрати головне, найвиразніше та вдалим чином компоувати елементи пейзажу на полотні, оскільки це впливає на досягнення бажаного результату.

Пейзажний живопис, як жанр образотворчого мистецтва, визначається своєю багатогранністю цікавістю, що розвивається на протязі численних століть. Унікальні риси та різноманітність цього жанру надають художникам можливість виразно втілювати відносини природи з людиною. Твори пейзажного живопису завжди залишають глядачів враженими і спонукають до роздумів про красу та складність світу, що нас оточує.

Таким чином, усі етапи в історії сприяли становленню пейзажного живопису як важливого та самостійного мистецького жанру, який мав вплив на подальший розвиток мистецтва і надавав художникам можливість виразити свої

почуття та спостереження про природу через мистецтво. Тому можна відзначити, що невід'ємними елементами пейзажного живопису, які впливають на сприйняття, настрої і враження від картини є композиція, кольори, світло та тінь. Розуміння та вміння використовувати ці аспекти допомагають художникам створювати вражаючі пейзажі, які залишають незабутні враження у глядачів. Пейзажний живопис завжди відображає відносини між людиною та природою, відзначаючи зміни в сприйнятті та ставленні до неї на різних етапах історії.

1.2. Аналіз прототипів та джерел натхнення до авторської композиції

Міський пейзаж є однією з найцікавіших та важливих тем в сучасному мистецтві. Він відображає зміни в суспільстві, культурі та природному середовищі. Міський пейзаж відображає великий розмах історії, архітектури, культурного розвитку та соціального життя міст [2].

У сучасному пейзажному мистецтві великою вважається тема міського пейзажу, яка дозволяє художникам передати атмосферу та життя в міському середовищі. Міський пейзаж слугує джерелом натхнення для творчих особистостей, і вивчення його може розкрити унікальну красу міського оточення.

Особливості архітектури міста, такі як будівлі, мости, церкви та хмарочоси можуть бути джерелом натхнення. Вони відображають історію та стиль даного міста, що може бути важливим аспектом в мистецтві. Як об'єкт композиції можна вибирати конкретні міста. Це може бути місто, де живе митець або де він мав можливість подорожувати. Є можливість використовувати реальні фотографії, скетчі, або навіть пленерне малювання для фіксування міського пейзажу. Використовувати історичні фотографії, малюнки або репродукції для створення композиції, яка відображає старовинну атмосферу міста, зображуючи архітектурні особливості чи костюми того періоду. Живописні стилі, такі як імпресіонізм і постімпресіонізм, часто використовуються для створення

композицій міста [10]. Ці стилі підкреслюють світло, кольори та настрій, а не деталі. Вони дозволяють художникові створити враження від міського пейзажу, а не вірний реалізм.

Гюстав Кайботт - французький художник, який жив і працював у другій половині 19 століття. Він був одним із представників імпресіонізму та був відомий своєю оригінальною творчістю та внеском у розвиток мистецтва [6].

Картину "Прогулки по Парижу" Гюстава Кайботта створеної у 1873 році, можна вважати чудовим прикладом живописного міста інтерпретації Парижу в епоху імпресіонізму. Гюстав Кайботт був відомий своєю здатністю зафіксувати атмосферу міського життя та світлові ефекти на полотні [6].

На полотні "Прогулянка по Парижу" розкривається вулиця Парижа, що простягається перед глядачем, покрита мокрим камінням від дощу, яке відбиває світло будівель. Це типовий епізод для творчості Гюстава Кайботта, який часто втілював повсякденні міські сцени, зокрема за дощової погоди. Узагальнено кажучи, "Прогулянка по Парижу" є чудовим імпресіоністичним полотном, що передає красу та атмосферу міського пейзажу, а також майстерність Гюстава Кайботта у відтворенні світлових ефектів і нюансів міського середовища (Додаток В)

Каміль Піссарро - французький митець 19 століття, його творчість неодмінно вплинула на подальший розвиток імпресіонізму. Піссарро славився своєю здатністю передавати світло і атмосферу пейзажів і сцен з сільського та міського життя. Він використовував кольори та мазки, щоб відтворити переходи кольорів у природі [19].

На полотні "Руан, вулиця Епісері. Ефект сонячного освітлення" Каміля Піссарро чудово передано атмосферу міського життя під чарівливим впливом сонячного світла. Художник використовує прийоми імпресіонізму, щоб створити враження миттєвого моменту. На тлі вулиці Епісері у Руані видно будівлі з традиційною архітектурою того часу, які відображають вибірко

вплив сонячних променів. Сонце створює чудовий спектр кольорів, від яскравого жовтого на передньому плані до теплих відтінків у вдаль. Ця гра кольорів і світла надає полотну живого та емоційного характеру. Завдяки коротким та легким мазкам фарби, Піссарро досягає ефекту миттєвості та легкості моменту. Дорога, яка веде глядача вглиб композиції, заохочує розглядати все більше деталей цього живописного вуличного кадру. Кожен елемент картини, чи то люди на вулиці, чи деталі будинків, зливається в спокійну та гармонійну сцену міського життя, зачаровуючи своєю красою та реалізмом (Додаток Г).

Отже, проаналізувавши творчість, художників Каміля Піссарро та Гюстава Кайботта роботи яких, стали натхненням для створення авторської композиції.

1.3. Творчий і композиційний пошук авторської композиції «Мій Київ»

Зображення пейзажу є важливим виявом творчості в мистецтві, де художники створюють власні інтерпретації природи та оточуючого світу. Творчий і композиційний пошук в цьому контексті стають ключовими елементами для створення вражаючих та емоційно насичених картин.

Перед тим, як розпочати створення будь-якого художнього твору, необхідно виконати кілька окремих кроків:

- вивчення аналогічних художніх творів;
- пошукове ескізування;
- відбір елементів, що відповідають темі роботи;
- вибір найбільш вдалого ескізу та його модифікація з урахуванням композиційної форми, об'єднання композиції;
- пошук кольорового рішення та його схвалення;
- перенесення готового ескізу безпосередньо на полотно.

Після аналізування аналогічних моделей, можна розпочати процес створення ескізів. Робота над ескізами представляє собою творчий процес. Початкові ескізи можна виконувати, зосереджуючись на загальному характері виробу, його силуеті, загальних розмірах та образі, не вдаючись у деталі. Коли форма стає більш чіткою, ескіз можна розробляти детальніше та у більшому масштабі (Додаток Д). Систематичне і послідовне виконання ескізів та начерків над завданням допомагає уникнути ряду помилок і потреби в коригуваннях. Після завершення етапу ескізування розпочинається детальна розробка виробу, з урахуванням художньо-конструкторських та технологічних пропорцій [15].

Образне втілення пейзажу залежить від різноманітних чинників, таких як обраний природний мотив, композиційне розташування та предмети зображення, формат роботи та загальна кольорова палітра. Проте основним фактором залишається вираз природи та метод її зображення, який може бути реалістичним або стилізованим, виконаним за допомогою класичної техніки чи поєднання різних технік та матеріалів.

Важливо підкреслити, що без отримання певних теоретичних знань та практичної підготовки важко здійснити успішну творчу роботу. У роботі над композицією важливо враховувати встановлені закони композиції, як основний аспект творчого процесу. В картині враховуються закономірності композиції, такі як важливість, цілісність і чіткість [15].

Пошук композиційного рішення, визначення пропорцій, побудова перспективи, робота з тональними та кольористичними відношеннями - все це важливі аспекти у творенні пейзажів.

Перенесення зображення на полотно - це важливий етап в творчому процесі, який включає в себе конкретні дії з перенесення ескізу чи задуму на основу для майбутньої роботи. Необхідно визначити ключові точки на полотні, які будуть визначати положення основних елементів зображення. Це може бути центральна точка, вертикальні та горизонтальні лінії, які розміщуються вздовж

основних елементів композиції. Після перенесення зображення потрібно внести корективи, виправити помилки та вдосконалити деталі, щоб готовий ескіз був відповідний його задуму. Цей пункт важливий для успішного переходу від ідеї до конкретної роботи.

Після перенесення загального ескізу на полотно, необхідно здійснити фокус на деталях обраного зображення. Це може включати в себе роботу над контурами, формами та текстурою. Додавання тіней та світлових ефектів для створення об'єму та глибини в зображенні. Це може включати в себе визначення джерела світла, вибір тіней та їхню інтенсивність. Опрацювання над деталями фону та переднього плану, надаючи їм необхідну увагу та створюючи гармонійний баланс між ними. Це може включати в себе додавання дрібних елементів, таких як трава, камені або дрібні деталі архітектури. Після завершення роботи над деталями, відбувається аналіз роботи в цілому, що композиція відображає задум та виражає необхідний настрій чи ідею (Додаток Е)

Таким чином, вся практична робота розподіляється на кілька етапів: з вивчення джерел, аналогів та прототипів для визначення напрямку роботи; визначення техніки і матеріалів, які будуть використовуватися для створення майбутньої композиції; розробка основних малюнків, які служать початковими концепціями для майбутньої роботи; Перенесення вибраного ескізу на визначений формат полотна; практична реалізація ідеї за допомогою олійних фарб та інших матеріалів; приведення роботи до завершеного вигляду, узагальнення і підкреслення деталей та заключний етап, який включає оформлення картини за допомогою рамки (Додаток Ж). У процесі створення використовувалися різноманітні матеріали, полотно на підрамнику, олійні фарби, пензлі та розчинники.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕЙЗАЖНОГО ЖИВОПІСУ

2.1. Огляд методик навчання пейзажного живопису

Методики та підходи до навчання пейзажу розвивалися протягом століть і включають в себе різні підходи, техніки та принципи.

Весь навчальний процес, пов'язаний із живописом пейзажу, глибоко асоційований із практичним використанням основних принципів композиції, малюнка, лінійної та повітряної перспективи, розподілу світлотіні на тривимірній формі. Одночасно проводиться вивчення правил використання кольорів, методики живопису та аналіз класичних зразків. У формуванні пейзажу важливу роль відіграють такі аспекти, як мотив, образ, точка спостереження, рівень огляду, просторові плани, формат, перспектива, ритм, колорит, світлотінь, відображення та центр композиції [24].

Класичний академічний підхід. Цей підхід базується на традиційних методах навчання мистецтва, які розвивалися в академічних установах. Він включає в себе детальне вивчення анатомії, перспективи, кольорової гами, світла та тіні. Художники, навчені за цією методикою, здатні створювати реалістичні та деталізовані пейзажі, враховуючи всі аспекти об'єктів та їх взаємодію з природою. Іноді найефективнішим підходом є індивідуальне навчання під керівництвом вчителя-художника [22]. Цей підхід дозволяє вчителю враховувати індивідуальні потреби та стиль кожного студента, а також надає можливість більш глибокого та персоналізованого навчання.

Навчання пейзажного живопису є складним процесом, який може базуватися на різних методиках та підходах. Вибір методики залежить від індивідуальних потреб студента, його стилю та мети навчання [14]. Важливо

навчитися сприймати та відтворювати природу через власні очі та власний стиль, незалежно від обраної методики.

Вплив викладача на розвиток учнів виходить за межі передачі технічних навичок; він також включає в себе формування художньої культури, розвиток творчого мислення та особистісного зростання. Однією з основних та очевидних функцій є передача технічних навичок учням, що включає в себе навчання роботі з різними матеріалами, відтворення перспективи, використання кольорів та світла, а також інших технічних аспектів мистецтва.

Основою навчання студентів пейзажу є практичне використання теоретичних знань про колір. У мистецтві пейзажу колір виступає в якості визначального фактора, який сприяє реалізації основної ідеї твору. Колір є могутнім засобом передачі відчуттів, емоційних станів людини та явищ природи, а також культурних аспектів. За його допомогою художник може виразно відтворити колірну гармонію оточуючого середовища. Теплі кольори мають властивість «підходити» до спостерігача, в той час як холодні кольори, навпаки, створюють відчуття віддалі [9].

Світло впливає не лише на сприйняття об'єктів, але й на їх яскравість та кольоровий відтінок. Так, при слабкому освітленні, наприклад, в сутінках або в похмурий день, предмети здаються значно темнішими. Освітлення визначає загальний тон пейзажу або картини, іноді це можна уявити як чорно-біле зображення. Освітленість одного предмета порівнюється з освітленістю інших, і це визначає тонові відмінності [9].

Точність кольорових співвідношень визначається насиченістю кольору, а не тільки його відтінком. Неточності у передачі насиченості можуть призвести до порушення просторової перспективи та погіршити передачу матеріальності об'єктів.

Метод роботи з натури на природі сприяє розвитку відчуття тональності, яке важливо в процесі роботи над пейзажем. Метод кольорових співвідношень сприяє розвитку сприйняття насиченості кольору, а не тільки його відтінку [9].

Метод тональних співвідношень допомагає розуміти просторові плани та надає предметам матеріальність, а *метод лесування* сприяє відчуттю колориту [9].

Однією з ключових вмінь художника є вибір правильних кольорів для досягнення бажаного ефекту на полотні. Ознайомлення з кольоровою теорією та навичками змішування фарб сприяє досягненню потрібних відтінків. Кольори в зображенні можуть викликати різні емоції та визначати настрій для глядачів. Світло виступає одним із ключових компонентів малюнка та живопису. Вивчення впливу світла на форму та текстуру об'єктів допомагає створювати об'єм та реалізм у творах. Використання тіней сприяє відтворенню глибини та об'єму на полотні. Також важливо освоїти навички правильної композиції. Здатність передавати пропорції та перспективу в роботах вирішальна для створення реалістичних та виразних образів. Освоєння основних технічних навичок у роботі з кольорами, світлом, тінями та композицією є важливим етапом у процесі підготовки художників. Ці навички допомагають їм чітко та ефективно виражати свої ідеї та створювати мистецькі шедеври.

Методика "ен плен ер" (фр. "від природи") передбачає вивчення пейзажів у природному середовищі [17]. Студенти малюють природу, спостерігаючи за нею вживу. Цей метод дозволяє навчитися фіксувати деталі, кольори та світло з природи, а також розвиває навички спостереження.

Міцний фундамент у базових академічних знаннях і вміннях з живопису неможливий без практики на пленері. Пленерна робота передбачає безпосередній контакт художника з природою, де головною "героїнею" є кольорова гама конкретного ландшафту. Завдання студента - не просто відтворити пейзаж, але навчитися створювати художній образ природи, де

виражені емоції і настрої через використання світла, кольору і просторових елементів. Зазвичай навчання пейзажного живопису в університетах розпочинається з коротких односеансних етюдів для відтворення різноманітних станів природи за допомогою техніки "ala-prima". Цей метод дозволяє швидко передати настрої і емоції, сприяє розвитку художнього зору та асоціативного мислення [1].

Визначені відомі художники-педагоги вбачали у роботі на пленері для молодих художників важливу можливість вивчення та використання всіх дрібниць природного освітлення, кольору, тональності та композиції у процесі створення пейзажу. Інші підкреслювали, що знання, пам'ять і послідовне застосування певних методів у малюванні пейзажу дозволяє студентам набути необхідного художнього досвіду [9].

Створення живописного пейзажу розпочинається з організації технологічного процесу, а саме компонування, пропорціонування та ритмування. Наступним етапом є аналітично-спостережна робота, вивчення колірної палітри та створення просторового ефекту. Наступним етапом є деталізація ближнього і дальнього планів шляхом поєднання великих тональних співвідношень маси неба, землі та води. У заключній стадії пейзаж підсилюється за допомогою кольорових та тональних контрастів [21].

Щодо живописного етюдів, його виконання розпочинається з встановлення навчального завдання, обрання мотиву пейзажу, визначення точки зору, лінії горизонту, оптимального формату та розміру зображення. Також обираються художні засоби для передачі перспективи, кольору та тональних відношень пейзажного образу на етюді. Після завершення роботи вносяться колірні та тональні акценти, які надають йому цілісність [18].

Навчання пейзажного живопису включає поступове переходження від навчальних завдань до творчих завдань. Крім того, розуміння різних художніх технік має велике значення, оскільки вони розвиваються разом з технологічними

змiнами та технiчним прогресом, i використовують найкращi приклади минулого та сучасного мистецтва. Це спонукає як професiйних художникiв, так i студентiв до смiливих експериментiв та обогачує їх художнiй досвiд.

Художня мова - це засiб виразностi художника, його спосiб спiлкування з глядачем. Вона включає в себе вибiр кольорiв, лiнiй, форм, текстур та iнших елементiв для створення образiв. Кожен художник має свою власну художню мову, яка вiдображає його особистiсть та унiкальностi. Це допомагає вiдрiзнити одного художника вiд iншого та створювати унiкальнi твори. Художнiй стиль - сукупностi головних художнiх особливостей, якi властивi певному художнику чи мистецькому напрямку [20].

Власна художня мова та стиль роблять художника унiкальним та визначають його мiсце в мистецькому свiтi. Цей процес навчання є невид'ємною частиною розвитку молодих образотворчих митцiв.

iнтегрована мистецька дiяльностi у процесi вивчення пейзажного живопису включає в себе комбiнування рiзноманiтних художнiх засобiв, таких як звуки, фарби, пластичнi матерiали та рухомi образи. Оволодiння основними поняттями мистецтва сприяє розумiнню взаємозв'язку мистецьких явищ, розширює культурний словник i сприяє розвитку емоцiйної сфери, творчої уяви та здатностi до iнтерпретацiї i iмпровiзацiї [1].

Експресiонiзм та абстракцiя - це сучаснi пiдходи до навчання пейзажного живопису, якi спрямованi на виразностi та iндивiдуальний стиль. У цих методиках наголошується на вiльному виразi, використаннi яскравих кольорiв та абстрактних формах для передачi вражень вiд природи.

Для викладання пейзажного живопису також застосовуються сучаснi технологiї. Це охоплює використання комп'ютерних програм для створення пейзажiв, створення вiртуальних реалiстичних оточень для навчання та використання фотографiй як джерела натхнення.

Навчання пейзажного живопису включає в себе різноманітні практичні вправи та завдання, що допомагають розвивати технічні навички та творчу уяву студентів. Однією з основних практичних вправ для навчання пейзажного живопису є малювання скетчів на місці (ен плен ер) [17]. Студенти вирушають на відкритий повітря із своїми малюнками, пензлями та фарбами, з метою зафіксувати образи природи натурою. Ця вправа сприяє розвитку навичок спостереження, вміння передавати світло і тінь, а також створювати атмосферу місця. Студентам можуть давати завдання відтворювати окремі природні елементи, такі як дерева, гори, вода, хмари і т.д. Це сприяє розвитку навичок деталізації та роботи з окремими елементами пейзажу, а також навчає художників сприймати та розуміти природу в деталях.

Світлотінь є важливим аспектом пейзажного живопису, і студентам пропонуються завдання на створення етюдів, де вони досліджують вплив світла на об'єкти в пейзажі [13]. В етюдах цієї програми студенти вивчають, як світло створює тіні, освітлює об'єкти та впливає на створення атмосфери. Ще однією цікавою практичною вправою є створення емоційних пейзажів, де студентам дається завдання передати певний настрій або емоційний стан за допомогою вибору кольорів, композиції та об'єктів у пейзажі. Це сприяє розвитку художньої експресії та виразності в мистецтві живопису.

Практичні вправи та завдання для навчання пейзажного живопису є важливою частиною художньої освіти. Вони допомагають студентам розвивати технічні навички, спостережливість, творчу уяву та виразність у мистецтві [13]. Ці вправи дозволяють художникам вдосконалювати свої здібності та виражати себе через зображення природи в різних аспектах та стилях.

Щоб створити унікальний твір, необхідно розвивати креативність. Для цього важливо надавати можливість для творчого вираження, висувати нетрадиційні завдання та сприяти пошуку новаторських ідей. Також важливо створити стимулюючу атмосферу, де зберігається поштовх для самовираження

та обміну ідеями серед студентів, що сприяє розвитку творчого потенціалу. У процесі вивчення мистецтва пейзажного живопису креативність формується через спостереження та аналіз, експерименти з кольором, відтворення світла і тіні, а також застосування різних технік. Один з ключових методів - це спостереження, яке дозволяє сприймати та відтворювати навколишнє середовище, аналізувати природу та розвивати творче мислення та уяву. Експерименти з кольорами та їх комбінаціями допомагають виявити власний творчий стиль, а використання світлових ефектів сприяє формуванню креативного мислення [4].

Відвідування художніх музеїв та галерей допомагає студентам вивчати роботи великих майстрів пейзажного живопису. Це надає їм натхнення для власних творів. Майстер-класи від досвідчених художників допомагають студентам вдосконалювати свої навички та вчити новим прийомам у пейзажному живопису. Студенти виконують практичні завдання, які включають створення власних пейзажів [16]. Це сприяє розвитку власної художньої мови та стилю. Самостійний пошук ідеї та об'єкта для живопису стимулює творчий підхід студентів та розвиває їхню здатність відкривати красу у навколишньому світі.

Починаючи з робіт великих художників минулих епох, студенти мають можливість вивчати класичні техніки та стилі. Класичні техніки сприяють розвитку навичок реалізму та точності у передачі деталей природи. Вони допомагають художникам створювати образи, що відповідають реальності. Сучасні техніки та стилі у пейзажному живопису відкривають перед художниками можливість експерименту та новаторства.

Вони можуть використовувати нестандартні підходи та матеріали для створення унікальних творів. Деякі сучасні художники обирають абстракцію та експресіонізм як стилі в пейзажному живопису. Ці стилі дозволяють виразити емоції та ідеї через відображення природи [16]. Вивчення класичних та сучасних

технік та стилів пейзажного живопису розширює художній горизонт студентів. Вони мають можливість ознайомитися з різними підходами та знаходити власний шлях у мистецтві. Знання різних технік та стилів дає художникам творчу свободу та можливість виражати свої ідеї та емоції через мистецтво.

Оцінка студентських робіт у пейзажному живопису є важливою частиною навчального процесу в університетах. Вона допомагає студентам розвивати свої навички, отримувати об'єктивний фідбек та покращувати свої мистецькі вміння. Один з головних критеріїв оцінки - це технічне виконання роботи [23]. Воно враховує малюнок, колір, лінії, текстуру та інші аспекти мистецтва, які свідчать про рівень майстерності студента. Композиція та структура роботи є важливими елементами оцінки, оскільки вони визначають, як об'єкти та елементи розташовані на полотні, та чи присутня логічна організація візуальних елементів. Мистецтво призначене для виклику емоцій у глядачів, тому важливо, щоб студентські роботи вражали емоційно. При оцінці робіт важливо враховувати, як вони впливають на почуття та емоції глядачів. Оцінювання студентських робіт повинно бути об'єктивним і справедливим, а після цього студентам слід надавати конструктивний фідбек, що сприяє розумінню того, як покращити свої навички та роботи.

При вивченні пейзажного живопису важливо використовувати високоякісні матеріали, такі як полотно, фарби, пензлі тощо. Це сприяє створенню високоякісних творів і розвиває навички роботи з різними матеріалами. Студентам слід освоїти використання різних інструментів, таких як пензлі, шпатель, губки та інше, для створення різних текстур та ефектів у своїх роботах. Практичні заняття в студії надають студентам можливість експериментувати з різними техніками та стилями пейзажного живопису.

Таким чином, методика навчання пейзажного живопису вимагає комплексного підходу та поєднання технічних та творчих аспектів. Вона

спрямована на розвиток художньої майстерності студентів та допомагає їм краще розуміти та виражати природну красу у своїх творчих роботах.

Важливо розвивати в студентів розуміння простору, кольору, тону та композиції, оскільки ці аспекти є ключовими для створення художнього образу природи. Робота на пленері, в натурі, дозволяє студентам оточити себе природним середовищем та вивчити його нюанси. Це сприяє розвитку в них обсерваційних та художніх навичок. Освоєння різних художніх технік та технологій, включаючи використання різних матеріалів та засобів, допомагає студентам розширювати свій художній репертуар та розвивати творчу уяву. Вивчення теорії колірної гармонії, тону, композиції та інших художніх принципів є обов'язковим для розвитку художнього мислення студентів.

2.2. Методика викладання пейзажного живопису студентам першого курсу

Навчання пейзажного живопису на першому курсі має особливу вагу у формуванні мистецької освіти студентів. Мета та завдання цього навчання спрямовані на розвиток художньої майстерності, образного мислення та творчого потенціалу молодих художників.

Розвиток спостережливості та образного мислення є важливою складовою підготовки художників. Спостережливість - це здатність бачити деталі та особливості об'єктів навколишнього світу, які інші можуть пропустити. Вона є основою для відтворення образів у мистецтві, а планерні заняття є методом розвитку спостереження. Студенти навчаються спостерігати за кольорами, формами, світлом та тінями в природі. Образне мислення - це здатність формувати образи у своїй уяві та передавати їх на полотні [7]. Це дає художнику можливість формувати унікальні образи та концепції. Образне мислення визначає творчий підхід до мистецтва і сприяє розробці нових ідей, які виражаються в його роботах.

Методи розвитку спостережливості та образного мислення розвивають завдяки проведенню пленерних занять та малювання натури, що допомагає студентам покращити свою спостережливість та навички малювання. Завдання, які спонукають студентів до творчого експерименту та розвитку образного мислення, є ефективним методом. [13]. Вони допомагають створювати унікальні та виразні твори мистецтва, а також розвивати творчий потенціал студентів.

Для ефективного навчання пейзажного живопису студентам першого курсу можна використовувати різноманітні методи, що сприяють розвитку творчих та технічних навичок:

- пленерна робота: вивчення мистецтва на відкритому повітрі, в природному середовищі, перевагою є можливість студентам безпосередньо спостерігати за природою, вчитися передавати світло, колір і текстури;
- метод "ala-prima": виконання роботи за один сеанс без подальших корекцій, розвиває швидкість та вміння виражати враження від природи в один момент;
- аналіз творів великих майстрів: вивчення і аналіз робіт великих художників пейзажу, допомагає студентам засвоювати техніки, стилі та підходи, а також розуміти інтерпретацію природи;
- творчі етюди та експерименти: створення робіт, що використовують нестандартні кольори, форми або композиції, такий метод стимулює творчий підхід, допомагає виявити і розвинути індивідуальний стиль;
- використання технічних засобів: використання сучасних технологій, наприклад, графічних планшетів, для навчання та творчості, дозволяє студентам експериментувати та розвивати навички в цифровому форматі.

Комбінація цих методів дозволяє студентам здобувати різнобічні знання та навички, розвивати творчість та виражати власний художній погляд на природу через пейзажний живопис.

На першому курсі студенти освоюють основи жанру пейзажу та розвивають свої мистецькі здібності. Важливість роботи в природному середовищі становлять пленерні заняття. Вони дозволяють студентам спостерігати за природними об'єктами та навчати відтворювати їх на полотні. Пленерні заняття надають можливість вивчати вплив світла на природні об'єкти та вчитися вибирати правильні кольори для створення реалістичних образів.

Пленерні заняття включають в себе роботу художника в природному середовищі, навколо реальних об'єктів та пейзажів. Це може бути парк, ліс, місто, море або будь-яке інше місце. Пленер допомагає художникам захопити момент і відтворити враження від спостереження за природою. Це розвиває їхні навички спостереження та підвищує образність мистецьких робіт. Пленерні заняття вимагають від художників точності та реалізму в передачі деталей природи [17]. Це сприяє розвитку їхніх малюнкових навичок і дозволяє створювати більш реалістичні твори. Малювання на природі дозволяє досліджувати різноманітність кольорів та вплив світла на об'єкти. Художники вивчають вміння вибирати відповідні кольори та передавати світлові ефекти. Пленер допомагає їм розвивати власний стиль малювання, оскільки кожен має унікальний погляд на сприйняття та відтворення природи, сприяючи їхньому індивідуальному розвитку.

Завдання для студентів першого курсу пейзажного живопису які дозволять їм освоювати техніку та розвивати творчість:

- 1) Пейзаж з натури: необхідно створити живописний пейзаж, працюючи безпосередньо в природному середовищі, вибрати місце з виразною атмосферою та характером, передати світло, колір та текстури. Завдання розвиває спостережливість та уважність, спонукає студентів помічати деталі природи, виявляти особливості світла, тіні, текстур і кольорів. Спостереження та вираження емоцій через кольори та композицію сприяє розвитку здатності передавати настрій у художньому вираженні.

2) Експрес-етюди природи: виконання коротких ескізів або фарбових етюдів на відкритому повітрі для передачі різноманітних природних елементів, таких як дерева, кущі, вода, небо. Студенти навчаються швидко фіксувати деталі та особливості відразу під час спостереження. Експрес-етюди розвивають виявлення власного художнього стилю, оскільки швидкі ескізи в захопленому стані можуть відображати індивідуальний підхід до мистецтва.

3) Пейзаж з пам'яті: відображення природи, яка вразила своєю красою та виразністю, використовуючи лише власні спогади. Необхідно передати емоції та враження, використовуючи власний художній підхід. Робота з пам'яті дозволяє художникам виражати свої унікальні враження та емоції, створюючи особистий та автентичний пейзаж. Студенти розвивають свій художній зір, використовуючи власні спогади, щоб передати не лише фактичні образи, а й емоційні відтінки.

4) Пейзаж у русі: потрібно відобразити рух або зміну стану природи, вітер, що колише дерева, або хмари, що рухаються. Студенти вивчають, як використовувати текстурні та лінійні художні засоби для передачі візуальних ефектів руху та динаміки. Завдання розвиває технічні навички студентів, вільно володіти мазками та композиційними рішеннями для відтворення руху в живопису. Студенти розвивають творчий підхід до створення образів, які передають нестандартні та неочікувані візуальні ефекти руху в природі.

5) Декоративний пейзаж: завдання полягає у використанні власних етюдів для створення декоративного пейзажу. Робота над декоративним пейзажем сприяє експериментам із зміною розмірів, форм та кольорів, щоб створити стилізований та абстрактний образ. Завдання розвиває естетичний смак та особливий стиль. Студенти навчаються створювати збалансовані та естетично привабливі композиції, враховуючи абстрактні та декоративні елементи.

6) Пори року у пейзажі: завдання допомагає студентам розвивати свій художній зір та смак, навчаючи їх обирати елементи ландшафту, які найкраще виражають атмосферу конкретного сезону. Завдання сприяє вивченню навичок

створення збалансованих композицій, щоб ефективно виражати особливості кожного сезону.

7) Гра світла та тіней: передача контрасту в пейзажі, такого як тіні і світло, гарячі та холодні кольори, або контраст між природою та людським втручанням. Студенти розвивають навички передачі різних джерел світла, освітлення об'єктів та створення відчуття простору та глибини.

Рекомендації щодо вдосконалення програми та методик навчання пейзажного живопису на першому курсі. Програми та методики навчання повинні бути вдосконалені, щоб забезпечити студентам якісне освітнє середовище та розвиток їхнього мистецького потенціалу. Програму навчання можна розширити додаванням теоретичних аспектів, таких як історія пейзажного живопису, аналіз відомих художників та їхніх творів, теорія кольору та композиція. Студентам слід надати можливість вивчати різні стилі та напрямки в пейзажному живопису, включаючи реалізм, імпресіонізм, абстракцію тощо. Це допоможе їм розширити свій художній горизонт і знайти власний стиль. Додавання до програми навчання використання комп'ютерних програм для малювання та візуалізації пейзажів може полегшити процес навчання та дозволити студентам експериментувати з різними техніками та ефектами. Використання онлайн-ресурсів, відкритих уроків та відеоматеріалів від відомих художників може допомогти студентам засвоїти нові навички та інші підходи до пейзажного живопису. Збільшення практичної складової пленерні заняття та виїзди на природу. Важливо надати студентам можливість малювати за природою, виїжджати на пленери та вивчати реальні ландшафти. Це допоможе їм краще розуміти та відтворювати природу. Збільшення кількості практичних вправ та проведення майстер-класів від відомих художників може сприяти активному розвитку художніх навичок студентів. Вдосконалення програми та методик навчання пейзажного живопису на першому курсі має на меті підвищення якості освіти та розвитку мистецького потенціалу студентів. Розширення курсового матеріалу, використання сучасних технологій та

збільшення практичної складової допоможе створити більш сприятливі умови для навчання та розвитку молодих художників.

Таким чином, можна стверджувати, що методи викладання пейзажного живопису для студентів першого курсу мають на меті не лише передати технічні навички, а й розвивати творчий підхід та артистичне бачення світу. Комбінація практичних завдань, пленерних робіт і творчих етюдів робить навчання цього жанру відмінним способом розвитку та вдосконалення майстерності студентів.

ВИСНОВКИ

На основі проведеної роботи можна зробити висновок, що обрана тема залишається актуальною у сучасному контексті, оскільки пейзаж виступає, як ключовий жанр живопису, що відтворює природу та її привабливість. У процесі дослідження було розв'язано поставлені завдання, а саме:

1. Ґрунтовно досліджено і відстежено виникнення історії пейзажного живопису. Визначено, що пейзажний живопис жанр став невід'ємною частиною розвитку образотворчого мистецтва. Пейзажний живопис виник у різних культурах та епохи, відзначаючи важливі етапи в сприйнятті і вираженні природи через мистецтво. Проведена робота дозволяє краще розуміти історичний контекст зародження і розвитку цього жанру, а також розкриває значення пейзажу як мистецької форми. Висвітлено величезний вклад в розквіт пейзажу творчих новацій художників-імпресіоністів. Відмічено, що розвиток пейзажного живопису в Україні має глибокі корені, а творчість Т. Шевченка займає у вітчизняній історії цього жанру важливе місце.

2. Розглянуто та проаналізовано творчий внесок художників-пейзажистів Каміля Піссарро та Гюстава Кайботта, твори яких надихнули на створення авторської композиції. Їхні роботи вплинули на розробку колірної палітри авторського пейзажу, використання вальорів, співвідношення світла та тіні, а також взаємодію природних елементів у створенні живописного образу. Аналізуючи їхній творчий доробок, можна зрозуміти, як різні аспекти природи і особливості відтінків впливають на створення виразних пейзажів. Такий підхід допомагає глибше зануритися в техніку та художній світ пейзажного мистецтва, розкриваючи багатогранність та виразність цього жанру.

3. У ході виконання завдання зі створення авторської композиції «Мій Київ» та подальшого аналізу її ідеї та сюжету, було виявлено, що цей творчий процес сприяє розвитку творчих та композиційних здібностей. Отримано можливість виразити власний погляд на обрану тему,

використовуючи художні засоби. Авторська композиція стала платформою для вираження індивідуального художнього стилю, а аналіз ідеї та сюжету дозволив зосередитися на важливих аспектах творчого вирішення. Результати вказують на важливість розуміння та осмислення обраної теми для створення мистецького твору, що надає йому глибину та індивідуальний характер.

4. Проаналізовано педагогічну літературу з питань навчання пейзажного живопису, визначено основні принципи та методи. Здобуті знання вказують на важливість практичного навчання на пленері, де студенти можуть взаємодіяти з природою та вивчати різноманітні аспекти пейзажу. Принципи, такі як композивання, пропорціонування та робота з колірною палітрою, визначають основні аспекти, на які слід звертати увагу при навчанні. Методи використання коротких етюдів сприяють розвитку художнього зору та асоціативного мислення студентів. Відзначаючи принципи і методи, викладені в педагогічній літературі, можна визнати їхню значущість у формуванні навичок та творчого підходу до пейзажного живопису.

5. Доповнено методіку навчання студентів першого курсу пейзажного живопису, розширено методи і форми навчання пейзажної композиції. А саме: метод спостережливості та образного мислення, пленерна робота, метод «*ala-prima*», аналіз творів, творчі етюди та експерименти. Впроваджено різноманітні завдання таких як пейзаж з натури, експрес-етюди з природи, пейзаж з пам'яті, пейзаж у русі, декоративний пейзаж, пори року у пейзажі, гра світла і тіней сприяє формуванню в студентів не лише технічних навичок, а й творчого підходу до створення образу. Запропоновані методи визначають індивідуальний підхід до кожного студента, допомагають розвивати його мистецькі здібності та сприяють формуванню власного художнього стилю. Цей аспект особливо важливий, оскільки пейзажна композиція вимагає творчого підходу та вираження власного бачення природи. Такі методи і форми навчання створюють сприятливий контекст для розвитку

художньої освіти студентів і сприяють формуванню їхнього професійного мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко О. Навчання пейзажного живопису студентів закладів вищої освіти. Естетика і етика педагогічної дії. 2019. Вип. 19. С. 136-142.
2. Архітектурний пейзаж: Пейзажні твори кіровоградських архітекторів А. Л. Губенка і А. О. Сидоренка.
URL:<https://fabulabook.com/blog/kamil-pissarro-17056> (дата звернення: 26.07.2023).
3. Борейко В. Е. Художники дикої природи. Київ: Київський еколого-культурний центр, 2005. 220 с.
4. Бусько О. П. Формування креативності у студентів першого курсу закладів вищої освіти у процесі навчання пейзажного живопису. Педагогічна освіта: здобутки, проблеми, перспективи: матеріали наук.-практ. конф., 12-13 травня 2023р. Вінниця. Одеса: Молодий вчений 2023. С. 48-51.
5. Виноградова А. Створення художнього образу у пейзажному живописі. Факультет мистецтв. Студентський науковий вісник. 2017. №41. С. 141-143.
6. Від реалізму до імпресіонізму: яскраві роботи Гюстава Кайботта.
URL: <https://ukraineartnews.com/news/news/vid-realizmu-do-impresionizmu/jaskravi-roboti-gjustava-kajbotta> (дата звернення: 28.06.2023).
7. Гавран І. Особливості розвитку художньо-образного мислення студентів мистецтв у процесі підготовки до самостійної діяльності. Вісник: Молодь і ринок. 2018. Вип. 12 (167) С. 51-54.
8. Дігтяр Н, Тарасенко О. Композиція в пейзажі: художньо-педагогічний аспект. Збірник наукових праць: проблеми підготовки сучасного вчителя. 2020. Вип. 2(22). С. 50-55.
9. Зак В.С. Навчання студентів закладів вищої освіти колористиці морського пейзажу. Проблеми реформування педагогічної науки та освіти: зб. матеріалів наук.-практ. конф. Херсон: Молодий вчений, 2019. С. 50-53.

10. Кошів І. Р., Ясеницька Ж. В. Архітектурний пейзаж як самостійний жанр живопису. Актуальні пріоритети сучасної науки, освіти і практики: матеріали 21 Міжнар. наук.-практ. конф. 31 червня - 03 липня 2022р. Париж, Франція. С. 99-100.

11. Кулик Л. С. Історія виникнення міського пейзажу як самостійного жанру живопису. Мистецтвознавство: Молодий вчений. 2018. Вип. 9 (61). С. 347-349.

12. Лильо - Откович З. М. Український пейзажний живопис ХІХ – початку ХХ сторіччя. Київ: Балтія-Друк, 2007. 120 с.

13. Мельничук І. Методика викладання живопису на пленері. Завдання «Пейзаж» для студентів майстерні пейзажного живопису НАОМА. Збірник наукових праць. Українська академія мистецтв. 2018. Вип. 27. С. 145-151.

14. Руденко І. В. Виховний потенціал художніх технік у навчанні майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Розвиток виховної роботи у сучасному вищому навчальному закладі: змістовні домінанти та тенденції: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. Харків. 2016. С. 174-177.

15. Серія пейзажів «Моє місто». Веб-сайт. URL: <https://ukrreferat.com/chapters/obrazotvorche-mistectvo/seriya-pejzazhiv-moemisto-diplomna-robota.html> (дата звернення: 05.10.2023).

16. Скаканді Ю. Ю. Мистецтво пейзажу. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну: Технічні науки. Київ. 2015. № 5. С. 254-260.

17. Сова О. С. Методика виконання пейзажу на пленері. Наукові праці: Педагогіка. Вид-во ЧНУ імені Петра Могили. 2017 Вип. 291 (303). С. 124-127.

18. Сова О. С. Система навчальних завдань з пленерної практики майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Мистецтво та освіта. 2016. Вип. № 1(79). С. 38-41.

19. Формула видавництво: Каміль Піссарро: веб-сайт. URL: <https://fabulabook.com/blog/kamil-pissarro-17056> (дата звернення: 13.07.2023).

20. Художньо-стильові терміни живопису та іконопису: веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/5720879/page:9/> (дата звернення: 27.10.2023).
21. Шевнюк О. Л. Методика навчання образотворчого мистецтва у вищих навчальних закладах. Київ: Освіта України. 2017. 311 с.
22. Яланський А. В. Композиція пейзажу, як фактор ефективного розвитку художньо-образного мислення студентів. Збірник наукових праць: Українська академія мистецтва. 2014. Вип. 23. С. 18-28.
23. Яланський А. В. Основні етапи роботи над пейзажем і його частинами. Вісник КНУКіМ: Мистецтвознавство. 2011. Вип. 25. С. 190-196.
24. Янчин В.В. Методи навчання композиції пейзажу студентів закладів вищої освіти. Проблеми реформування педагогічної науки та освіти: зб. матеріалів наук.-практ. конф. Херсон: Молодий вчений, 2019. С. 124-126.

Додаток А

Бусько О.П.

студентка,

*Український державний університет
імені Михайла Драгоманова*

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ У СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПЕЙЗАЖНОГО ЖИВОПИСУ

Креативність є ключовою якістю, необхідною для успішного функціонування людини в сучасному світі, де постійно зростає конкуренція і потреба в інноваціях. У зв'язку з цим формування креативності стає важливим науковим та практичним завданням закладів вищої освіти. Навчання пейзажного живопису може сприяти розвитку креативності, водночас існують певні труднощі, зокрема, технологічні обмеження у студентів, що ускладнюють можливості художнього вираження.

Відповідно постають завдання аналізу ефективних методів формування креативності студентів у процесі навчання пейзажного живопису. Це потребує застосування нових дидактичних технологій, які дозволять студентам більше експериментувати з різними техніками та матеріалами, а також створять умови для вільного вираження своїх ідей та уявлень. Дослідження в цій області можуть допомогти покращити якість навчання та підготовку майбутніх художників.

Аналіз публікацій засвідчує значний внесок науковців і художників-практиків у дослідженні заявленої теми. У своїх працях О.М. Кузикова та Ю.М. Кудєєва [2, с. 231] досліджували ефективність різних методів навчання живопису в розвитку креативності майбутніх учителів образотворчого мистецтва. О.М. Піддубна [4, с. 70] окреслила напрями формування творчої активності у процесі навчання пейзажного живопису.

Метою нашої статті є конкретизація методів формування креативності у студентів першого курсу в процесі навчання пейзажного живопису.

Як стверджує О.М. Піддубна [4, с. 71], креативність має дві складові: творчий потенціал і творчу активність, як реалізацію творчого потенціалу. Творчий потенціал особистості ми розглядаємо з позицій емоційної та інтелектуальної сфери. Емоційна сфера творчого потенціалу – це здатність особистості отримувати позитивні емоції, не тільки від результату, а й від самого процесу творчості; зберігати позитивний емоційний фон незалежно від результатів діяльності й, певною мірою, від її тривалості.

Навчання образотворчого мистецтва може сприяти розвитку творчих здібностей у студентів, особливо у тих, хто вивчає мистецтво як професію. Як зазначено у дослідженнях О.М. Кузикової та Ю.М. Кудеєвої [2, с. 234], використання інтерактивних методів навчання живопису та їх інтеграція для розвитку креативності майбутніх фахівців сприяє більш вираженому розвитку їхніх творчих здібностей порівняно з традиційними методами навчання.

О.М. Кузикова та Ю.М. Кудеєва [2, с. 236] відзначають важливість інтеграції різноманітних методів навчання живопису, таких як експресія, асоціації тощо для розвитку креативності майбутніх художників. Вони також вказують на необхідність врахування індивідуальних особливостей студентів при використанні різних методів навчання живопису для максимальної ефективності розвитку їх креативних здібностей.

У процесі навчання пейзажного живопису студентам необхідно опанувати навички живопису, композиції, перспективи. Проте, щоби створити оригінальний твір, необхідно розвивати креативність. Для цього важливо надавати свободу виразу, давати нетрадиційні завдання, стимулювати пошук нестандартних ідей. Крім того, важливо створити сприятливу атмосферу, в якій зберігається стимул до самовираження, можливість обміну думками та ідеями поміж студентів, що сприятиме розвитку креативної творчості.

У процесі навчання пейзажного живопису креативність формується за допомогою таких методів як спостереження й аналіз, експериментування з кольором, відображення світла і тіні, використання різних технік. Основним методом є спостереження, за допомогою якого відбувається сприймання і відтворення навколишнього середовища, візуальний аналіз природи, розвивається

творче мислення та уява. Проведення експериментів з кольорами та їх комбінаціями допомагає розвинути власний стиль творчості. Використання світлових ефектів для створення настрою пейзажного живопису формує креативне мислення.

Л.П. Степаненко [5, с. 143] розглядає питання використання методів креативного мислення у навчанні мистецтва та наводить приклади завдань, які можуть допомогти студентам розвивати свою креативність. Автор описує завдання на створення незвичайних творів, які спонукають до нестандартного мислення і нових ідей. «Пейзаж без дерев» зможе допомогти студентам зосередитися на інших елементах природи, таких як небо, річка, гори, та розглянути їх з нової перспективи. За допомогою цього розвивається їхнє креативне мислення. Також, завдання «Створити пейзаж з використанням одного кольору» може стимулювати у студентів пошук нових способів колірного вираження.

О.В. Березівська [1, с. 65] пропонує застосування вільного малювання як одну з технологій розвитку креативності в навчальному процесі. Під час вільного малювання студенти мають можливість експериментувати з різними матеріалами та техніками малювання, вільно виражати свої ідеї та емоції. Авторка пропонує при створенні пейзажу експериментувати з різними матеріалами: папером різної текстури, фарбами різних кольорів, пензлями різних розмірів, а також працювати з абстрактними образами.

Робота в групах, на думку Л.Ю. Петриченко [3, с. 155], може бути корисною для студентів, які навчаються образотворчого мистецтва, оскільки вона сприяє обміну ідеями та підтримці творчого процесу. В рамках навчального процесу викладач може організувати спільну роботу в групах, наприклад, для розв'язання конкретних завдань чи створення колективного проекту. Для реалізації роботи в групах студенти можуть обрати різні ролі, які сприятимуть ефективній комунікації та розподілу завдань. Прикладом такого підходу може бути проект «Графіті-стіна», який організували студенти одного з київських університетів. У рамках проекту студенти розділились на групи та створили спільний стінопис, використовуючи різні техніки зображення. Такий підхід не лише сприяв розвитку креативності та

мистецьких навичок, але й дозволив студентам побудувати ефективну комунікацію та розвинути навички роботи в команді.

Для розвитку креативності можна запропонувати студентам використовувати неочікувані матеріали та інструменти, намалювати пейзаж не тільки олійними фарбами, а й фломастерами, пастеллю, олівцями тощо. Це допоможе розвинути власну уяву і творчість. Регулярна планерна практика сприяє формуванню уваги до деталей та навичок спостереження. Використання різних технік мокрого малювання, графіки, колажу та інших допоможе студентам розширити свій кругозір і створення нових творчих рішень.

Таким чином, можна стверджувати важливість формування креативності майбутнього художника, важливо надавати студентам свободу виразу, стимулювати їх до пошуку нестандартних рішень, давати завдання з елементами неочікуваності та непередбачуваності. Використання таких методів, як робота з натури, вільне малювання, робота в групах, спостереження й аналіз, експериментування з кольором і використання різних технік сприяє розвиненню творчого потенціалу студентів.

Список використаних джерел:

1. Березівська О.В. Використання технологій розвитку креативності в процесі навчання мистецтва. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 4. С. 63–68.
2. Кузикова О.М., Кудесва Ю.М. Формування креативності студентів в процесі навчання живопису. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 9. С. 231–239.
3. Петриченко Л.Ю. Співпраця в групах як засіб розвитку креативності в навчанні мистецтва. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 1. Ч. 2. С. 154–157.
4. Піддубна О.М. Формування творчої активності майбутніх вчителів образотворчого мистецтва у процесі занять живописом. *Вісник Житомирського університету*. 2013. Вип. 67. С. 70–73.
5. Степаненко Л.П. Використання методики креативного мислення в навчанні мистецтва. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 10. С. 143–145.

Додаток Б

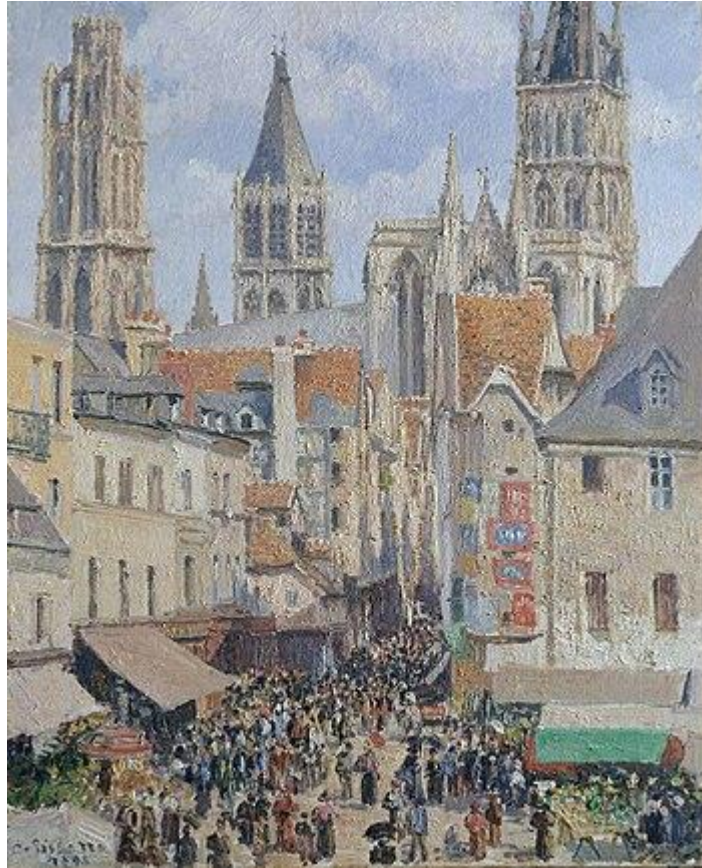
<p>УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧІНИ ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ РЕГІОНАЛЬНИЙ НАУКОВО-ТВОРЧИЙ ЦЕНТР ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ І МАЙСТЕРНОСТІ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРОСЛИХ ІМЕНІ ІВАНА ЗЯЗЮНА НАПН УКРАЇНИ ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ НАПН УКРАЇНИ ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ МІЖНАРОДНА ФЕДЕРАЦІЯ ХОРОВИХ ДИРИГЕНТІВ</p>		<p>PAVLO TYCHYNA UMAN STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY FACULTY OF ARTS REGIONAL SCIENTIFIC AND CREATIVE CENTER OF ART EDUCATION AND SKILLS IVAN ZYAZYUN INSTITUTE OF PEDAGOGICAL EDUCATION AND ADULT EDUCATION OF NAPS OF UKRAINE INSTITUTE OF A GIFTED CHILD OF NAPS OF UKRAINE INSTITUTE OF PROBLEMS OF EDUCATION OF NAPS OF UKRAINE INTERNATIONAL CHORAL CONDUCTORS FEDERATION</p>
<h1>СЕРТИФІКАТ</h1>	<h1>CERTIFICATE</h1>	
<p>учасника</p>	<p>of the participant</p>	
<p>IX Міжнародної науково-практичної конференції «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ: ЗДОБУТКИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»</p>	<p>IX Aninternational scientific-practical conference «THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF ART EDUCATION: ACHIEVEMENTS, PROBLEMS AND PROSPECTS»</p>	
<p>Загальна тривалість заходу - 15 годин</p>		
<p><i>Бусько Ольги</i></p>	<p><i>Busko Olha</i></p>	
<p>23-24 листопада 2022 року м. Умань, Україна</p>	<p>November 23-24, 2022 Uman, Ukraine</p>	
<p>В.о. декана факультету мистецтв, кандидат педагогічних наук, доцент Інна ТЕРЕШКО</p>		<p>Acting Dean of the Faculty of Arts, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Inna TERESHKO</p>

Додаток В

Гюстав Кайботт “Прогулки по Парижу” 1873 р.

Додаток Г

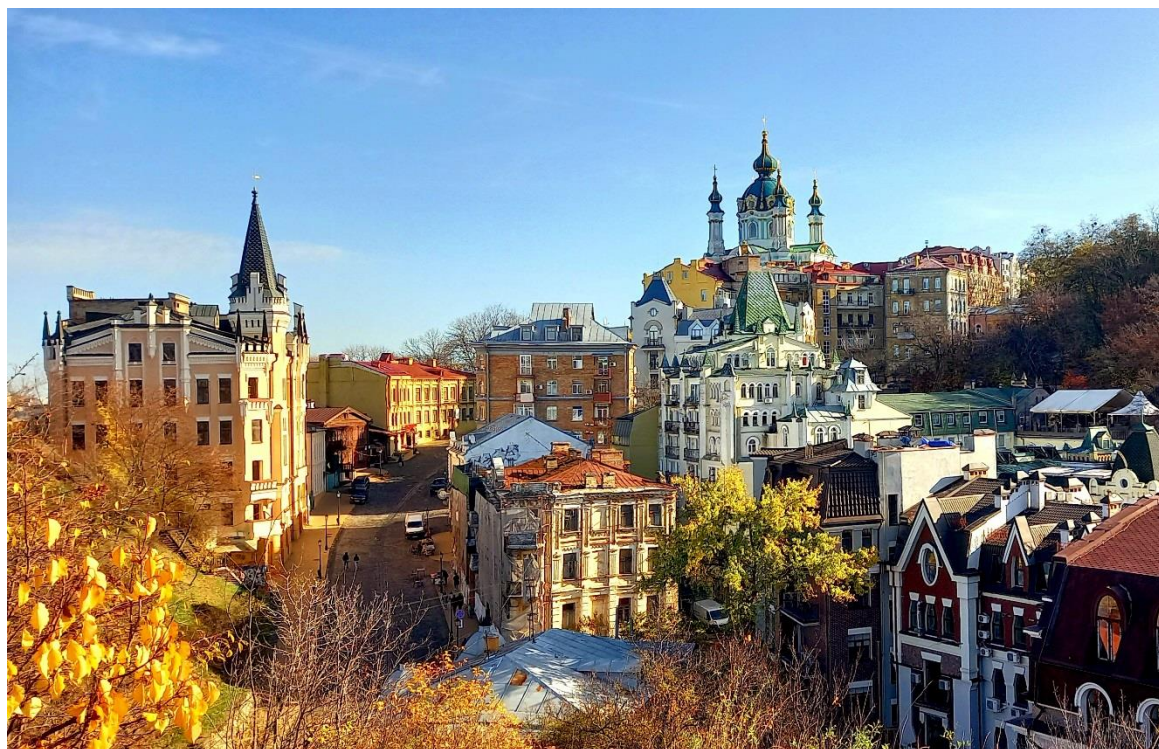
Каміль Піссарро “Руан, вулиця Епісері. Ефект сонячного освітлення” 1898 р.

Додаток Д

Ескіз творчої роботи

Фотографія обраного мотиву

Додаток Е

Поетапність виконання творчої композиції

Додаток Ж

Творча робота “Мій Київ” оформлена в рамку